

Taustatiedot

Onko vastaaja

- x kunta
- sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue
- maakunnan liitto
- muu kuntayhtymä tai kuntien yhteistoimintaelin
- valtion viranomainen
- järjestö
- joku muu

Vastaajatahon virallinen nimi

Tornion kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Timo Nousiainen, (@tornio.fi, 0500927111)

Viranomaisille: Lausunтовastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Sosiaali- ja terveyslautakunta 8.9.2020

Kaupunginhallitus 21.9.2020

Kaupunginvaltuusto 21.9.2020

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Esitys ei estä terveys- ja hyvinvointierojen kaventamista ja palvelujen yhdenvertaista saatavuutta, mutta ei myöskään takaa niitä.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

On epävarmaa, toteutuuko synergiaetu. Pelastustoimi järjestetään jo nyt maakunnallisesti. Jos ensihoito järjestetään samassa organisaatiossa, on toiveita synergiahyödyistä. Pelastustoimi on Meri-Lapin alueella teollisuuskeskittymän johdosta erittäin tärkeä.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Pienten kuntien kannalta demokratian toteutuminen huolestuttaa, koska kaikilla kunnilla ei tule olemaan omaa edustajaa maakunnan päätöksentekokierroksissa.

Kansanvaltaisuuden vahvistaminen on kuitenkin tärkeä kysymys, mutta tarjolla olevat keinot eivät ole ilmeisiä tässä mallissa. Maakuntamalli keskittää valtaa väkirikkaalle alueelle.

Sote-maakunnan tosiasiallinen päätösvalta on esitetyssä mallissa rajallinen ja alueen palvelujen ohjaus tapahtuu ministeriön toimesta. Tämä on voimakkaasti ristiriidassa peruslakivaliokunnan korostaman maakunnallisen itsehallinnon kanssa. Esitetyssä mallissa on ratkaisematta sen yhteys nykyisiin maakuntiin, mikä osaltaan sekoittaa alueellista demokratiaa ja voi aiheuttaa kansalaisissa epävarmuutta.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Tämä on sopusoinnussa muun lainsäädännön kanssa.

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

On hyvä, että yhteistoiminnasta on säädetty laissa. Sen toteutuminen on kuitenkin oma kysymyksensä.

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

VM:n rooli on suuri. Talous- ja laatuavoitteet voivat olla ristiriidassa keskenään. Maakunnilla on lisäksi hyvin erilaiset taloudelliset mahdollisuudet. Laatuavoitteiden olisi suotavaa määritellä yhdenmukaisiksi, mutta miten se onnistuu, jos kaikissa 21 maakunnassa ne määritellään itsenäisesti/erikseen?

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Ongelmaksi voi nousta, miten palvelut järjestetään tilanteessa, jossa yllättävät menot ylittävät budjetin? Esimerkkinä pandemia-tilanne.

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ks. vastaukset edellisten kysymysten alta.

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

Maakuntien välinen rahoituksen tasaus on riittämätön.

Erityisesti pienissä kunnissa ongelmaksi voi nousta, miten tukipalvelut järjestetään kahdelle organisaatiolle, kunnalle ja maakunnalle? Tällä hetkellä pienissä kunnissa voi olla esimerkiksi työntekijöitä, jotka tuottavat palveluita sekä sote-palveluille että sivistystoimelle (esim. siivous, ravintopalvelut). Siirtyvätkö työntekijät maakunnan palvelukseen vai säilyvätkö kunnalla? Voiko maakunta ostaa nämä palvelut kunnalta tai päinvastoin?

Voiko palvelujen laadun määritellä valtakunnallisesti eikä jättää sitä maakuntien päätettäväksi asiaksi. Tämä voi tosin olla käytännössä vaikea toteuttaa.

Maakuntien omaa toimintaa tukeva liiketoiminta voi muodostua ongelmalliseksi. Kuntapuolelta on olemassa valitettavia esimerkkejä kunnallisesta yritystoiminnasta, jossa kunnalla ei ole enää riittävästi vaikutusmahdollisuuksia osakeyhtiöiden toimintaan. Onko tässä vaara, että tulee muodostumaan maakunnallisia monopoleja, jotka karkaavat demokraattisen päätöksenteon käsistä (esimerkkeinä energiantuotanto, ruokahuolto)?

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveystalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Laki ei sinänsä turvaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. Palveluiden saatavuuteen vaikuttaa etenkin henkilöstön saatavuus, mikä on ollut ongelmana etäisillä alueilla. Esimerkiksi koulupsykologin palvelut edellytetään tuotettavan lähipalveluina, joten maakunnallinen järjestäminen ei välttämättä paranna palvelun saatavuutta.

Sote-järjestämislaki 2 luku, § 8

Useimmissa Suomen kunnissa on hankaluuksia saada ammattilaisia toteuttamaan lakisääteisiä sote-tehtäviä. Toiminnan kaikissa ja kaikkien kuntien alueella sote-keskuksissa tulee olla mielekästä ja monipuolista sekä houkuttelevaa. Henkilöstöhallinnon ja sekä strategisen että lähijohtamisen keskeisiä tehtäviä on sote-maakunta-työn houkuttelevuuden parantaminen (alan veto- ja pitovoimatekijät).

Sote-maakunnan henkilöstöhallinto järjestetään keskitetysti ja paikallisesti (lähijohtaminen). Mentorointi ja muut työntekijöiden tehtäviin liittyvät tuen muodot tulisi olla mahdollisimman helposti saatavilla, joko sote-keskuksissa tai keskitetysti. Henkilöstön koulutus tulee olla kaikilla alueilla mahdollista, ja tiedon jakaminen sekä yhteistyö eri sote-alueiden välillä tulee varmistaa.

Yhtenäinen palkka- ja työ-/virkasuhdestrategia edistää työntekijöiden saatavuutta. Sote-maakunnan palkkojen tarkistus ja harmonisointi tulisi aloittaa jo väliaikaishallinnon aikana.

Saamen kielen ja kulttuurin mukaiset sote- palvelut ovat erityisen tärkeässä asemassa Lapin maakunnassa. Tähän liittyen henkilöstön koulutukseen ja osaamiseen on kiinnitettävä erityinen huomio sekä palvelujen suunnittelussa että rahoituksessa.

Sote-järjestämislaki 2 luku, § 11 palvelustrategia

Jokaisessa kunnassa on saatavilla usein tarvittavat sote-palvelut lähipalveluna. Lähipalvelut voivat olla myös sähköisesti asiakkaan lähelle tuotettuja (esim. etälääkäri, etäpsykoterapia).

Lähipalvelujen määrittely tulee sosiaali- ja terveydenhuollon yleislakien uudistamisessa olla selkeää. Lapin maakunnan osalta lähipalvelut voisivat olla perustason sosiaali- ja terveysterveystoimintaa, jotka ovat lähellä ja saavutettavia, usein / päivittäin / viikoittain tarvittavia (esim. kotiin annettavat palvelut, avovastaanotto, neuvolatoiminta, asumispalvelut). Edelleen erityistason sosiaali- ja terveysterveystoimintaa voisivat olla palvelut, joita tarvitaan ehkä kerran kuukaudessa / vuodessa / elämän aikana, päivystysluonteisia, erityisosaamista vaativaa (esim. perheoikeudelliset palvelut, vammaispalvelut, lastensuojelu, terveyskeskussairaalat). Näitä erityistason palveluja voisi keskittää alueellisesti tai seutukunnallisesti, sisältäen lähelle asiakasta jalkautuvaa toimintaa tai etätoimintaa.

Lapin matkailusta johtuen lähipalvelujen tarve voi vaihdella kausittain suuresti. Tämä on huomioitava palvelujen järjestämisessä ja suunnittelussa sekä sote-maakuntien rahoituksessa.

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Vastuun jakaminen johtaa usein siihen, ettei vastuuta lopulta kannu kukaan. Kunnassa ei välttämättä ole tarpeeksi osaamista määrittelyyn, koska sote-puolen työntekijät siirtyvät maakuntaan. Yhteistyö pitäisi määrittellä tarkemmin tai siirtää terveyden edistämisen vastuu kokonaan maakunnalle. Kannustinjärjestelmä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen on kunnille riittämätön.

Vuosia rakennetulle hyvinvoinnin yhteistyölle tulee väliin organisaatioiden raja, mikä vaikeuttaa kokonaisvaltaisen hyvinvointityön tekemistä.

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Esitysteksti on tältä osin laimea. Mitä tarkoittaa riittävä?

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Ostopalvelujen rajoitukset on määritelty pykälässä riittävän tarkasti. Niiden takautuva voimaantulo on kuitenkin ongelmallinen. Ei ole myöskään tarkoituksenmukaista, että ulkoistamisesta tehdään liian vaikeaa.

Ehdotetun 12 §:n 3 momentissa esitetään lisäksi rajoitettavaksi maakunnan oikeutta antaa yksityisen palveluntuottajan tehtäväksi erikoissairaanhoidossa tapahtuva hoidon tarpeen arviointi ja hoitoratkaisut edellyttämällä, että näiden osalta päätöksen tekisi aina virkasuhteessa oleva lääkäri. Tässä on ristiriita suhteessa myöhempään, vuokratyövoiman käyttöä koskevaan tekstiin. Ehdotettua sääntelyä on hallituksen esityksessä perusteltu lähinnä sillä, että erikoissairaanhoidossa tapahtuvaan hoidon tarpeen arviointiin ja hoitoratkaisuihin liittyy merkittäviä ratkaisuja asiakkaan oikeudesta saada julkisin varoin maksettavaa hoitoa ja että erikoissairaanhoitona annettavat tutkimukset ja hoito ovat usein kustannuksiltaan huomattavan kalliita.

Linjaus syrjäyttää lääkärin ammattietiikan, jonka mukaan lääkärin on tehtävä asiakkaan kannalta oikeat ratkaisut riippumatta siitä, onko lääkäri virkasuhteessa vai ei. Lakiluonnos herättää suorastaan epäilyn siitä, pyritäänkö sairaalahoitoa näin eväämään osalta asiakkaista kustannussäästöjen toteuttamiseksi. Potilaan oikeuden saada hänen sairautensa kulloinkin edellyttämää hoitoa on perustuttava potilaan etuun ja hoidon tarpeeseen.

Esityksen mukainen säädös kieltäisi erikoissairaanhoidon ostopalvelukokonaisuudet, joilla kuitenkin on osoitetusti mahdollista saada merkittäviä laatu-, saatavuus ja kustannustehokkuushyötyjä. Myös erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon rajapinnoissa tapahtuvat hoidot, kuten erikoislääkäreiden konsultaatiot ulkoistuksissa

saattaisivat hankaloitua. Etenkin päivystysten turvaaminen lukuisissa keskussairaaloissa nojautuu hyvin voimakkaasti ammatinharjoittajuuteen.

Nykytilanne lainsäädännössä turvaa tosiasiallisesti tälläkin hetkellä potilaan oikeudet sekä järjestäjän velvollisuuksien ja tehtävän täyttämisen myös ostopalveluina tuotetussa julkisessa erikoissairaanhoidossa ja pykälät tulisi kirjata perustuen nykyiseen lainsäädäntöön.

Tarkoituksenmukaista, perusteltua ja toimivaa ulkoistamissopimusta ei ole syytä mitätöidä. Asiakkailta tulee olla mahdollisuus käyttää myös palveluseteliä palvelujen hankintaan.

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Vastaa nykytilannetta.

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Vastaa nykytilannetta.

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ks. vastaukset edellisten kysymysten alla.

Kielilaki

Kielellisten oikeuksien osalta lakiesitykseen on kirjattuna saamen kielen lautakunta, jonka tehtävänä on kielellisten oikeuksien seuranta ja edistäminen. Se tekee myös ehdotuksia maakuntahallitukselle, esim. käytännön palvelujen järjestämisestä. Saamelaiskäräjien toimintaan ei tulisi kuitenkaan muutoksia.

Saamelaisten kotiseutualueen kunnilta siirtyisi järjestämisvastuu sote-maakunnalle, jolloin saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolellakin on noudatettava saamen kielilain 3 luvun säännöksiä eli henkilöllä olisi oikeus käyttää asioidessaan sote-maakunnan alueella saamen

kieltä. Tämä koskisi myös esim. muutoksenhakuprosesseja, sote-maakunnan toimielimiä, viestintää, tiedottamista.

Saamenkielen osalta rahoituksen on oltava samantasoinen kuten ruotsin kielen osalta. Sote-maakunnan on varattava riittävästi resursseja koulutukseen, tulkkaukseen sekä kehitettävä rajat ylittävää palvelua, jolla on vaikutusta myös kielellisten oikeuksien toteutumiseen

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Rajakuntien joustavat sote-palvelut ja erityisesti ensihoito tulee turvata kuten nykyisinkin (yhteistyö Norjan ja Pohjois-Lapin alueilla, Tornio-Haaparanta). Rajat ylittävä yhteistyö tulee mahdollistaa jatkossakin kaikilla pohjoismaisilla rajoilla ja kaikille kansalaisille.

Lainsäädännön tulisi myös mahdollistaa rajakuntien toimivaltaisten toimielimien muodostamisen sekä valmiussuunnitelmien laatimisen, esim. erilaisissa laajoissa kriisitilanteissa.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin X

- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Laki pelastustoimen järjestämisestä

Pelastustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoidon synergiaetujen hyödyntäminen Lapissa ei välttämättä onnistu, sillä Rovaniemen pohjoispuolella pelastuslaitos toimii pääsääntöisesti sopimuspalokuntien varassa.

Tulvan torjuntakaluston ja -välineistön kehittäminen ja innovointi voisi olla Lapin pelastuslaitoksen tehtävänä. Tämän erityistehtävän lisäksi Lapin alueen majoituskapasiteetin käyttömahdollisuus tulisi huomioida esim. korona- tai muussa kriisitilanteessa.

Lapin pelastuslaitoksella on olosuhteista johtuen resurssi- sekä rekrytointiongelmia. Haasteellisista olosuhteista kuten pitkistä etäisyyksistä johtuvat erityispiirteet ovat johtaneet menojen korotuspaineeseen.

Varautumista helpottaisi, mikäli väestörekisteristä saataisiin tiedot vapaa-ajan asunnoissa vakituisesti, ympäri vuoden asuvista henkilöistä.

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaita.

Yleisiä näkökohtia

Esitetty sote- ja maakuntauudistus on järjestelmämuutoksena merkittävä, mutta Lapin pelastustoimen näkökulmasta sen toiminnalliset vaikutukset ovat muuta Suomea vähäisemmät. Lapin pelastuslaitos on jo nykyisellään järjestetty maakunnallisen toimijan yhteyteen toisin kuin lähes kaikki muut pelastuslaitokset. Näin ollen Lapin pelastuslaitoksen kannalta kysymys on organisatorisesti hallinnollisen yläorganisaation vaihtumisesta Lapin liitosta Lapin maakuntaan ilman suoraa vaikutusta operatiivisiin toimintarakenteisiin.

Esityskokonaisuudessa pelastustoimen tehtävien siirtoa sote-maakunnille perustellaan erityisesti järjestäjäkentän pirstaleisuudella ja tarpeella vahvistaa valtion ohjausta pelastustoimen järjestämisessä tavoitteena muun ohella palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden lisääminen ja kustannusten kasvun hillintä.

Yleisellä tasolla tarkasteltuna tavoitteet ovat julkisen talouden näkökulmasta kannatettavia. Valtion laajempi ohjausvalta on luonteva seuraus siitä, että pelastustoimen rahoitus tulisi jatkossa kuntien sijaan valtiolta. Selkeämpi ja yhdenmukaisempi ohjaus on omiaan yhdenmukaistamaan pelastustoimen prosesseja sekä järkevöittämään kehitystä koko toimialalla. Sen johdosta, että pelastustoimi kuitenkin on osa maakuntaa jää esityksessä epäselväksi, mikä on pelastustoimen suoran valtionohjauksen ja mikä maakunnallisen organisaatio- ja sisältöohjauksen välinen suhde.

Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden tavoite on tärkeä koko Lapille. Lapin pelastustoimen toimialue poikkeaa kokonsa, väestöpohjansa ja elinkeinorakenteensa osalta lähes kaikista Suomen maakunnista. Pitkät etäisyydet, runsas matkailijoiden määrä, kaivostoiminta, puolustusvoimien toiminta ja Meri-Lapin teollisuus luovat jo maakunnan sisällä erilaisia tarpeita ja pelastustoimen palvelujen saatavuus sekä toimintavalmiusajat ovat jo nykyisellään yhdenvertaisuusnäkökulmasta ja valtakunnallisesti tarkasteltuna muuta Suomea heikommat. Palvelujen yhdenvertainen saatavuus ja väestöpohjaa laajempaan palvelutarpeeseen vastaaminen asettaa merkittäviä paineita uudistuksen kokonaisrahoitukselle.

Pelastustoimessa yleensä ja Lapin pelastustoimessa erityisesti tavoite kustannusten kasvun hillinnästä on lakisäätöisten tehtävien hoitamisen näkökulmasta vaikea. Lapin pelastustoimen kustannukset eivät ole aluelaitoksen olemassaolon aikana kasvaneet, vaan reaalisesti vähentyneet yleisen kustannustason nousun vuoksi. Tilanne on näin ollen merkittävästi erilainen kuin sote-sektorilla. Mikäli sote-sektorin ja pelastustoimen erilaista kustannusrakennetta ei tavoitteen toteuttamisen näkökulmasta huomioida riittäväällä tavalla, voi myös pelastustoimen rahoitus kaventua sellaiseksi, että lakisäätöisiä tehtäviä ei voida hoitaa yhdenvertaisesti harvaanasutuilla alueilla.

Pelastustoimen järjestäminen

Esitetyn lain pelastustoimen järjestämisestä 4 §:n mukaan sote-maakunta vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin tässä laissa tai muualla laissa säädetään. Saman lakiesityksen 5 §:n mukaan mm. johto- ja tilannekeskustoimintoja sekä rannikon

öljyntorjuntatoimintoja voitaisiin kuitenkin koota suurempiin kokonaisuuksiin yhden tai useamman sote-maakunnan järjestettäväksi, mikäli se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten vuoksi.

Sääntelyn peruslogiikka maakunnallisesta järjestämisvastuusta on selkeä. Sen sijaan emme pidä järkevänä sääntelyä, jossa johto- ja tilannekeskustoiminta voitaisiin keskittää laajempiin kokonaisuuksiin. Joitakin vuosia sitten toteutetun hätäkeskusuudistuksen yhteydessä ja hätäkeskusten keskittämisen kautta syntyi kokonaan uusi tarve alueellisille tilannekeskuksille, joihin siirtyivät tosiasiallisesti monet tehtävät, jotka aiemmin hoiti hätäkeskus ja joille on tarvetta paikallisen johtamisen tukemisessa. Mikäli tilannekeskustoiminto yhdistyy yhteen tai useampaan valtakunnalliseen tilannekeskukseen, tilannekeskusten lisäarvo paikallisesti pienenee ja paikallisiin johtamisjärjestelyihin joudutaan panostamaan entistä enemmän päällekkäistä resurssia. Samoin johtokeskustoiminnon keskittäminen esimerkiksi tulvatilanteissa ei poista tarvetta paikallisen johtokeskuksen perustamiseen alueellisen johtamisen ja viranomaisyhteistyön tukemiseksi. Öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämisen näkökulmasta keskittämisen ongelma ei ole yhtä suuri, mutta koska öljyntorjuntakalustolla hoidetaan käytännössä lähes kaikki muutkin Perämeren alueen hälytystehtävät, olisi keskittäminen omiaan synnyttämään päällekkäisresursointitarvetta maakunnan pelastuslaitokselle.

Pelastustoimen järjestämislain 3 §:n mukaan pelastustoimen palvelut on suunniteltava ja toteutettava siten, että ne voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja, että onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti. Tavoite on selkeä ja ymmärrettävä. Sen sijaan esitetty lainkohta yhdessä muun pelastustointia koskevan lainsäädännön kanssa tulkittuna jättää avoimeksi sen, mikä on maakuntien tosiasiallinen mahdollisuus itse määrittellä pelastustoimen palvelutaso maakunnan alueella.

Vaikka palvelutasosta päättäminen sinänsä on määritelty maakuntien tehtäväksi, esitetty valtion keskitetympi ohjaus kohdistuu nimenomaan siihen osaan maakunnan toimintaa, jolla turvataan kansalaisten perusoikeuksia. Järjestämislain 6 §:n mukaan palvelutasoa määriteltäessä on otettava huomioon valtioneuvoston joka neljäs vuosi vahvistamat strategiset tavoitteet. Oletettavaa on, että jatkossa moni palvelutasopäätöksen sisällöllinen kysymys on vahvan valtion ohjauksen piirissä eikä maakunnalla jää itsenäistä harkintavaltaa palvelutason ja –tarpeiden määrittämiseen maakunnan lähtökohdista käsin. Ohjaussuhteiden ristiriitaisuutta korostaa järjestämislain 8 §:n lausuma siitä, että sanotuissa strategisissa tavoitteissa vahvistetaan tavoitteet kansallisia, alueellisia ja paikallisia tarpeita sekä onnettomuus- tai muita uhkia vastaavan laadukkaan ja kustannusvaikuttavan pelastustoimen järjestämiselle.

Pelastustoimen valvonta

Esitetyn järjestämislakiluonnoksen mukaan sisäministeriö vastaa pelastustoimen yleisestä valvonnasta ja siihen liittyvästä ohjauksesta. Aluehallintovirasto valvoo pelastustointia, pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja tasoa toimialueellaan. Valtion ohjauksvallan kasvu tulisi ottaa huomioon myös pelastustoimen valvonnan järjestämisessä. Valvontanäkökulmasta valtion ohjauksvallan kasvu esimerkiksi palvelutasopäätöksen sisällöllisiin kysymyksiin johtaa siihen, että maakunnan mahdollisuudet vaikuttaa palvelutasopäätöksen sisältöön vähenevät. Samoin vähenevät maakunnan mahdollisuudet vaikuttaa siihen, onko palvelujen saatavuus ja taso riittävä. Ääritilanteessa ristikkäinen valvonta ja ristiriitaiset ohjaussuhteet voivat johtaa

siihen, että maakunnalle määrätään uhkasakko esim. toimintavalmiuserien rikkomisesta, mutta valtion rahoitus ei mahdollista asian korjaamista alueellisen valvojan edellyttämälle tasolle.

Valvonta pitää järjestää yksinkertaiseksi, tehokkaaksi ja johdonmukaiseksi joko niin, että sisäministeriö valvoo vuosittaisen tulos- ja tavoiteneuvottelujen yhteydessä maakunnan pelastustointia tai sitten niin, että valvonta kokonaisuudessaan keskitetään aluehallintovirastoille.

Kysymyksiä voimaannpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaannpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Maakunnat ovat liian pieniä ja taloudellisesti eriarvoisia. Viiden suuralueen malli olisi parempi.

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Esimerkiksi valtionhallinnossa jako viiden alueen välillä on jo tietyillä aloilla voimassa. Mitä 21 maakuntaa tarkoittaa näiden toimintojen osalta?

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savoon. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan

maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

- Etelä-Savon maakuntaan
- Pohjois-Savon maakuntaan

Ei kantaa.

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Epätasa-arvoinen erillisoikeus ei ole tarkoituksenmukainen. Mikäli erillisratkaisuihin mennään pitäisi myös Lapin etäisyydet ja vahvat teollisuuskeskittymät huomioida erillisratkaisuin.

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Miten edustuksellisuus hoidetaan, jos sote-alueella on kaksi sairaanhoitopiiriä? Esitys ei anna yksiselitteistä vastausta siihen, kuka väliaikaisen toimielimen asettaa. Lisäksi edustajille voi tulla eturistiriita oman työnantajan ja maakunnan välillä.

Onko kunnilla antaa riittävästi resursseja uudistuksen toimeenpanoon?

38. Voimaannpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden

kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Kolmen vuoden vuokra-aika kiinteistöille ei ole riittävä.

Voimaanpanolaki 4 luku

Mikäli maakunta ei jatka vuokrausta laissa määrätyn neljän vuoden kuluttua, riskinä kunnille voi olla tyhjilleen jäävät kiinteistöt, ja mm. niiden ylläpitokustannukset, mahdollisesti jäljellä oleva investointivelka tai mahdolliset purkukustannukset. Tyhjilleen jäävät kiinteistöt heikentäisivät kunnan taloutta, jonka vuoksi lakiin tulisi lisätä kompensoiva sääntelymekanismi. Epäedulliset vuokrasopimukset voivat rasittaa myös sote-maakunnan taloutta.

Sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus siirtyisi sote-maakunnille, ilman korvausta. Omaisuuden siirto voitaisiin kirjata kunnissa peruspääomaa vastaan, jolloin se ei lakiesityksen mukaan vaikuttaisi kunnan tulokseen. Kunnat ovat nykyisen lainsäädännön puitteissa kuitenkin investoineet merkittäviä pääomia sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen irtaimen omaisuuteen palvelujen järjestämiseksi. Näiden omaisuuserien ja kuntayhtymien peruspääoman jäsenkuntaosuuksien luovuttaminen maakunnille korvauksetta ei ole perusteltua.

Kunnan rahoitusasema (omavaraisuus, vakavaraisuus) tulee varmistaa sote-uudistuksessa. Kuntien tulee saada asianmukainen korvaus kiinteistöjen ja irtaimiston luovutuksista. Muutos ei saa aiheuttaa kriisikuntakriteeristön täyttymistä.

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelystä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensaatiosääntely hyväksyttävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

Kompensaatioprosentin pitäisi olla merkittävästi esitettyä alhaisempi max 0,2% , jotta kuntien kantokyky kestää kiinteistöjen arvonmenetyksen alaskirjauksen

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei X
- ei kantaa

Voimaanpanolain pykälässä 28 esitetään ulkoistussopimuksia mitätöitäväksi. Esitys on ongelmallinen perustuslain 15 pykälässä säädetyn omaisuuden suojan näkökulmasta. Olisi kohtuutonta voida puuttua sopimusten sisältöön perusteilla, jotka eivät ole voineet olla tiedossa sopimusta tehtäessä. Esitetty sääntely rikkoo myös sopimusosapuolten luottamuksen suojaa.

Miten palvelujen järjestäminen turvataan ulkoistussopimuksen muuttuessa mitättömäksi?

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

44. Voimaanpanolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Ks. vastaukset kysymysten alta.

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaanpanolaista.

Ei kommentteja.

Kysymyksiä maakuntien rahoitusta

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannelta vuodelta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnalla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen **sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien** rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen **pelastustoimen tehtävien** rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

50. Sote-maakunnan rahoituksessa otetaan huomioon siirtymätasauksena laskennallisten kustannusten mukaisen rahoituksen ja sote-maakunnan alueen kuntien toteutuneiden kustannusten erotus siten, että muutosta rajataan 7 vuoden ajan vuosittain porrastetusti kasvaen. Enimmäismuutos rajataan toistaiseksi pysyvästi enintään +/-150 euroon asukasta kohden vuodesta 2029 lähtien (35 §).

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X

- ei
- ei kantaa

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

Laki sote-maakuntien rahoituksesta

Valtion rahoitusrooli sotessa on kannatettava. Kokonaisveroaste ei saa nousta

Lapin alueen erityispiirteet ja -tarpeet tulisi huomioida rahoituksen määrittelyssä, kuten ikärakenne, matkailun kausiluonteiset isot vaikutukset palvelujen tarpeeseen, kylmä ilmasto, suurteollisuus, kaivostoiminta, välimatkat, harva asutus, tunturimaisuus, asumisen keskittyminen kyliin sekä muut olosuhdetekijät (vrt. Uusimaan erillisratkaisu).

Lakiesitys edellyttää sairaanhoitopiirien ja muiden kuntayhtymien alijäämien kattamisen vuoden 2022 loppuun mennessä, joka vaikuttaa kuntien kustannuksien kehitykseen. Huomioitava on, että sairaanhoitopiirien talouteen syntyy merkittäviä ja ennakoimattomia alijäämiä myös koronaepidemian vuoksi.

Verotulojen tasausjärjestelmään tehtävät muutokset vaikuttavat merkittävästi kuntien valtionosuuksiin. Tarvevakioindeksin mukainen lähtötila tulisi ottaa

huomioon siirtolaskelmissa. Valtionosuusjärjestelmänmuutoksen tasaus 100 euroon / asukas on liian suuri. Tasausrajaa tulee alentaa tai se tulee poistaa kokonaan. Muutosrajoitin +/-100 euroa ei ole siis kannatettava, vaan muutokset tulee korvata täysimääräisesti, eikä uudistus saa vaikuttaa tuloja alentavasti.

Tarkasteluvuosina eivät voi olla nk. koronavuodet 2020-2021.

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin X

- o ei
- o ei pääosin
- o ei kantaa

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

Laki sote-maakuntien rahoituksesta

Lapin sote-maakunnan tulee saada mahdollisuus kahden päivystävän sairaalan malliin, joissa on riittävät erikoisalut erityisperustein ja lainsäädännössä tulee varmistaa näiden rahoitus, kuten Uudenmaan ratkaisussakin.

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

Pelastustoimen rahoitus

Maakuntien rahoituksesta annetun lakiehdotuksen mukaan valtio rahoittaa pääosin perustettavien maakuntien toiminnan. Pidämme valtion rahoitusta perusteltuna ratkaisuna, jolla turvataan pelastustoimen yhdenvertaiset palvelut myös harvaanasutuilla alueilla. Tavoitteen saavuttamisen kannalta keskeistä kuitenkin on, että pelastustoimen rahoitustaso määritellään kestäväälle tasolle.

Maakuntauudistuksen keskeisenä tavoitteena on myös pelastustoimen kustannusten kasvun hillintä, mutta esityksessä ei ole tarkemmin avattu sitä, millä tavoin uudistus tuota tarkoitusta toteuttaa. Kun pelastustoimen resurssit – ainakin Lapin pelastuslaitoksen osalta – ovat nykyiselläänkin niukat suhteessa lakivelvoitteisiin, alueen kokoon, elinkeinorakenteeseen ja riskeihin, sisältyy tavoiteasetantaan myös riski rahoituksen epävakaisuudesta tulevaisuudessa. Lapin pelastuslaitoksen käytettävissä oleva reaalin rahoitus on ollut laskevalla käyrällä koko aluepelastuslaitoksen olemassaolon ajan. Toisin kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa pelastustoimen kulut eivät Lapissa ole ”karanneet käsistä”, vaan pelastustoimi niin alueellisesti kuin valtakunnallisesti on toteutettu Lapissa kustannustehokkaasti.

Kun esitetyn järjestämislain keskeinen tavoite on parantaa ja kehittää sekä yhdenmukaistaa pelastustoimen palvelutasoa ilman, että rahoituskehitys kasvaa, sisältää uudistus myös selkeän riskin siitä, että tulevaisuuden kehittämisrahat haetaan keskittämällä osa pelastustoimen palveluista valtakunnallisiin kokonaisuuksiin ja siis maakunnan itsehallinnon ulottumattomiin. Tämä vaikeuttaa toteutuessaan olennaisesti maakunnallisten pelastuslaitosten toimintaa ja vähentää päivittäiseen toimintaan käytettävissä olevaa rahoitusta. Sama seuraus on sillä, että järjestämislaissa esitetty valtion vahvempi ohjaus edellyttää sisäministeriön pelastusosaston henkilöstön vahventamista, mikä lisää kehyksestä päältä otettavia valtakunnallisia kustannuksia.

Sote-maakuntien tuleva valtionrahoitus on yleiskatteellista, eli maakunta päättää saamansa valtionrahoituksen kohdentamisesta tehtäviensä hoitamiseen. Jokaiselle maakunnalle myönnetään valtiorahoituksena euromäärä, joka saadaan laskettaessa yhteen pelastustoimen laskennalliset kustannukset. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun kustannustason muutosten, tehtävämuutosten ja toteutuneiden kustannusten perusteella jälkikäteen. Sote-maakuntien rahoituksesta annetun lakiehdotuksen 3 §:n perustelujen mukaan pelastustoimen toimialan rahoituksen tasoa tarkistettaessa seuraavalle varainhoitovuodelle palvelutarpeen kasvua ei otettaisi huomioon etukäteen toisin kuin sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Esitetyn pelastustoimen järjestämislain 10 §:n mukaan sisäministeriö neuvottelee kunkin maakunnan kanssa vuosittain järjestämisvastuuseen kuuluvien pelastustehtävien toteuttamisesta (tulosneuvottelut). Neuvottelujen tarkoituksena on lisäksi ohjata sote-maakuntaa pelastustoimen järjestämisessä ja edistää valtion ja maakunnan välistä yhteistyötä. Myös valtiovarainministeriö osallistuu neuvotteluihin. Kuvattu neuvottelumekanismi on valtionhallinnossa tyypillinen ns. tulosneuvottelumekanismi ja sellaisenaan toimiva. Esityksen perusteella jää kuitenkin epäselväksi, mikä on valtiovarainministeriön rooli neuvotteluissa. Kun neuvottelut koskevat puhtaasti pelastustoimen järjestämisen sisältökysymyksiä ja tavoitteiden asetantaa sekä tulosten seurantaa, ei valtiovarainministeriön rooli näyttävyydenä kovin selkeänä.

Esityksen perusteella jää myös avoimeksi se, mikä on sisäministeriön ja valtiovarainministeriön välisen neuvotteluohjauksen suhde maakunnan itsehallintoon. Kun resurssit ja niiden riittävyys ovat neuvottelukohteena, voidaan olettaa, että kovin vahvaa painoarvoa ei neuvotteluissa jää maakunnan omille näkemyksille maakunnan pelastustoimen kehittämisestä ja resursoinnista.

Järjestämislakia koskevan esityksen mukaan maakunta voi saada lisärahoitusta ihmisten, omaisuuden ja ympäristön turvaamiseen liittyvien pelastustoimen palvelujen järjestämiseen, jos on arvioitavissa, että esille tuodut rahoituksen riittämättömyyteen palautuvat ongelmat eivät ole ratkaistavissa maakunnallisilla hallintatoimin. Pidämme hyvänä, että mahdollisuus lisärahoitukseen on olemassa. Sen sijaan kriteerit ja mekanismit lisärahoituksen saamiselle ovat jääneet esityksessä osittain ilman ja edellyttävät tarkennusta, mm. Lapin matkailun huomioiminen.

Järjestämislakia koskevan esityksen mukaan sote-maakuntien tulee laatia erillinen investointisuunnitelma, jonka tulee perustua esitetyn lain 8 §:ssä tarkoitettuihin valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin sekä onnettomuus- ja muihin uhkiin. Investointisuunnitelmaan on valittava tärkeimmät investoinnit ja niitä koskevat sopimukset sekä arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia sote-maakunnan pelastustoimen palveluiden yhdenvertaiseen saatavuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen. Investointisuunnitelmaa käsitellään vuosittaisissa neuvotteluissa sisäministeriön ja valtiovarainministeriön kanssa.

Pidämme investointisuunnitelmaa osin ristiriitaisena maakunnan itsehallinnon kanssa. Investointisuunnitelman tarkoituksena lienee vahvistaa valtion ohjauksen vaikuttavuutta siten,

että maakunnalliset pelastuslaitokset eivät voi tehdä investointeja, joilla vaikutetaan mahdollisuuteen ohjata pelastustoimea valtakunnallisesti. Toisaalta taas esimerkiksi paloasemaverkoston kehittäminen on investointisuunnitelmaan kirjattava kehitystoimi ja esitetyssä muodossaan esitys siirtäisi paloasemainvestointien osalta päätäntävaltaa pois maakunnasta. Esitetty malli on myös hallinnollisesti monimutkainen ja on omiaan jäykistämään pelastustoimen kehittämistä alueellisesti sekä heikentämään reflektiota pelastustoimessa. Pidämme parempana sääntelyä, jossa käytävissä olevan rahoituksen puitteissa investoinneista päätetään maakunnassa ottaen päätöksenteossa tarkoituksenmukaisella tavalla huomioon valtakunnallisen kokonaiskehittämisen tarpeet.

Pelastustoimen rahoituksesta annetun lakiesityksen mukaan pelastustoimen rahoitus on 2,333% maakuntien valtionrahoituksesta. Pidämme hyvänä, että pelastustoimen rahoituskehys on kiinnitetty ennalta määrättyyn osuuteen. Tällä ehkäistään sosiaali- ja terveydenhuoltoon nähden kooltaan pienen ja kustannustehokkaan pelastustoimen tarpeiden sulautumista osaksi kasvavien sote-kustannusten massaa. Sen sijaan rahoituksen kiinnittäminen maakuntien valtionrahoitukseen pitää sisällään myös mahdollisuuden siitä, että maakuntien kokonaisrahoituksen pieneneminen esimerkiksi sote-puolen kustannustehokkuuden parantuessa pienentää myös pelastustoimen kokonaisrahoitusta. Tämä voi johtaa vaikeisiin pelastustoimen rahoitusongelmiin.

Esitetyn rahoituslain 21 §:n mukaan sote-maakunnan pelastustoimen laskennalliset kustannukset muodostuvat kertomalla asukaskohtainen pelastustoimen perushinta sote-maakunnan asukasmäärällä ja lisäämällä tuloon pelastustoimen asukastiheyden ja riskitekijöiden perusteella määritellyt laskennalliset kustannukset. Asukasmäärään, asukastiheyteen ja riskitekijöihin perustuvien laskennallisten kustannusten määrittelyssä painotetaan asukasmäärää 65 %:lla, asukastiheyttä 5 %:lla ja riskitekijöitä 30 %:lla.

Pidämme esitetynä rahoituksen laskentamallia pääosin hyvänä ja oikeudenmukaisena. Riskitekijöitä koskevan kriteerin arvioinnissa pitäisi käsityksemme mukaan ottaa huomioon riskiruutujen laskennan lisäksi myös maakunnan elinkeinorakenne ja pinta-ala. Esimerkiksi Lapin matkailu tuo normaalioloissa maakuntaan noin kolme miljoonaa rekisteröityä yöpymistä vuosittain, mikä lisää pelastustoimen tehtäviä ja riskejä sekä kustannuksia huomattavasti verrattuna sellaiseen maakuntaan, jonka elinkeinorakenne on perinteisempi. Samoin Lapin etäisyyksistä johtuen pelastustoimen palvelutason yhdenvertainen ylläpitäminen edellyttää kattavan asemaverkoston ylläpitämistä, mistä aiheutuu merkittäviä kustannuksia. Jo nykyisellään paloasemien väli on 80-100 km ja viiveet pelastustoiminnalle huomattavia verrattuna kaupunkipelastuslaitoksiin.

Rahoituslakia koskevan esityksen mukaan pelastustoimessa pyritään pitkällä aikavälillä kustannusten säästöön ja mm. palvelujen laadun, vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen osaamisen kokoamisella, palveluverkon tiivistämisellä ja täsmällisemmällä työnjaolla. Kustannusnousun taittaminen tulisi toteuttaa niin, että palvelutaso ei alene. Kustannusten nousun taittaminen kohdentuisi muun ohella henkilöstö- talous- ja tietohallintoon,

hankintojen valmisteluun ja toteutukseen. henkilöstörakennetta painotettaisiin nykyistä paremmin turvallisuuspalveluihin ja pelastustoimintaan sekä hallittaisiin luonnollisen poistuman aiheuttamaan henkilöstövoimavarojen muutosta esimerkiksi koulutusjärjestelmää sekä henkilökohtaisia urapolkuja kehittämällä. Valmiusjärjestelyjä optimoitaisiin niin, että otetaan huomioon vaihtelut riskeissä vuorokauden- ja vuodenajan mukaan. Pelastustoimen johtaminen ja siihen liittyvät päivystys- ja varallaolojärjestelyt toteutettaisiin nykyistä kustannustehokkaammin.

Esitetyt perustelulausumat ovat jyrkässä ristiriidassa sote-maakunnan itsehallinnon kanssa. Perustelulausumilla puututaan suoraan pelastustoimen normaaleihin työnantajavelvoitteisiin ja –oikeuksiin sekä maakunnan mahdollisuuksiin itse ohjata pelastustoimen palvelutasoa ja sen kehittämistä sekä pelastustoimen organisoitumista. Kun pelastustoimen ammattihenkilöstön määrä on suhteessa alueen kokoon nähden valtakunnan pienin, ei ole realistista odottaa, että luonnollisen poistuman myötä vapautuvia resursseja voitaisiin suuressa määrin uudelleen kohdentaa. Kuten edellä on jo todettu, operatiivisen johtamisen keskittäminen ei poista alueellisen johtamistyön vaatimia resursseja, vaan luo uusi tarpeettomia väliportaita johtamiselle. Lisäksi perustelulausumat ovat ristiriidassa sen tosiasian kanssa, että sisäministeriön henkilöstöä joudutaan kasvattamaan huomattavasti esitetyn ohjaustehtävän vahvistumisen johdosta.

Kysymyksiä muista lakiluonnoksista

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei

- ei kantaa

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

- kyllä X
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa X

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi

kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

73. Pidätkö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämisvastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

- kyllä
- kyllä pääosin X
- ei pääosin
- ei
- ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

- kyllä
- kyllä pääosin
- ei pääosin X
- ei
- ei kantaa

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-

valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

83. Minkälaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin liittyviä vaikutuksia järjestämisvastuuseen ja ostopalveluihin liittyvästä täsmentävästä sääntelystä sote-maakunnille aiheutuisi (liittyen esimerkiksi palvelurakenteen muuttumiseen tai palvelutuotannosta aiheutuviin kustannuksiin):

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

84. Osa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja koskevista sote-maakunnille siirtyvistä hankintasopimuksista saattaisi olla uusien säännösten nojalla mitättömiä. Sote-maakunta olisi velvollinen korvaamaan palveluntuottajille sopimusten mitätöitymisen takia hyödyttömäksi jäävät investoinnit. Minkälaisia vaikutuksia lakisääteisestä mitättömyydestä aiheutuisi sote-maakunnille tai yksityisille palveluntuottajille?

a) vuosina 2021-2022?

b) vuosina 2023-2024?

c) vuodesta 2025 alkaen?

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

kyllä X

ei

siirtymäaikojen tulisi olla pidempiä 2-4 vuotta

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntauudistuksen alueelliseen toteutukseen?

- sote-integraatio X
- palvelutarpeen arviointi X
- hallinto ja johtaminen X
- henkilöstösiirrot X
- talous X
- omaisuusjärjestelyt X
- tietohallinto ja ICT X
- viestintä ja osallisuus X

muuta, mitä?

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen "sote-maakunta" korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

Sote ei ole suomen kielen sana, ja koska kyseessä on yhteiskunnan keskeinen toiminto, on suotavaa, että sillä on selkeä suomenkielinen nimi.

Esimerkiksi: Palvelualue, Huolenpitoalue, Hyvinvointialue

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

Lapin hyvinvointialue

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

